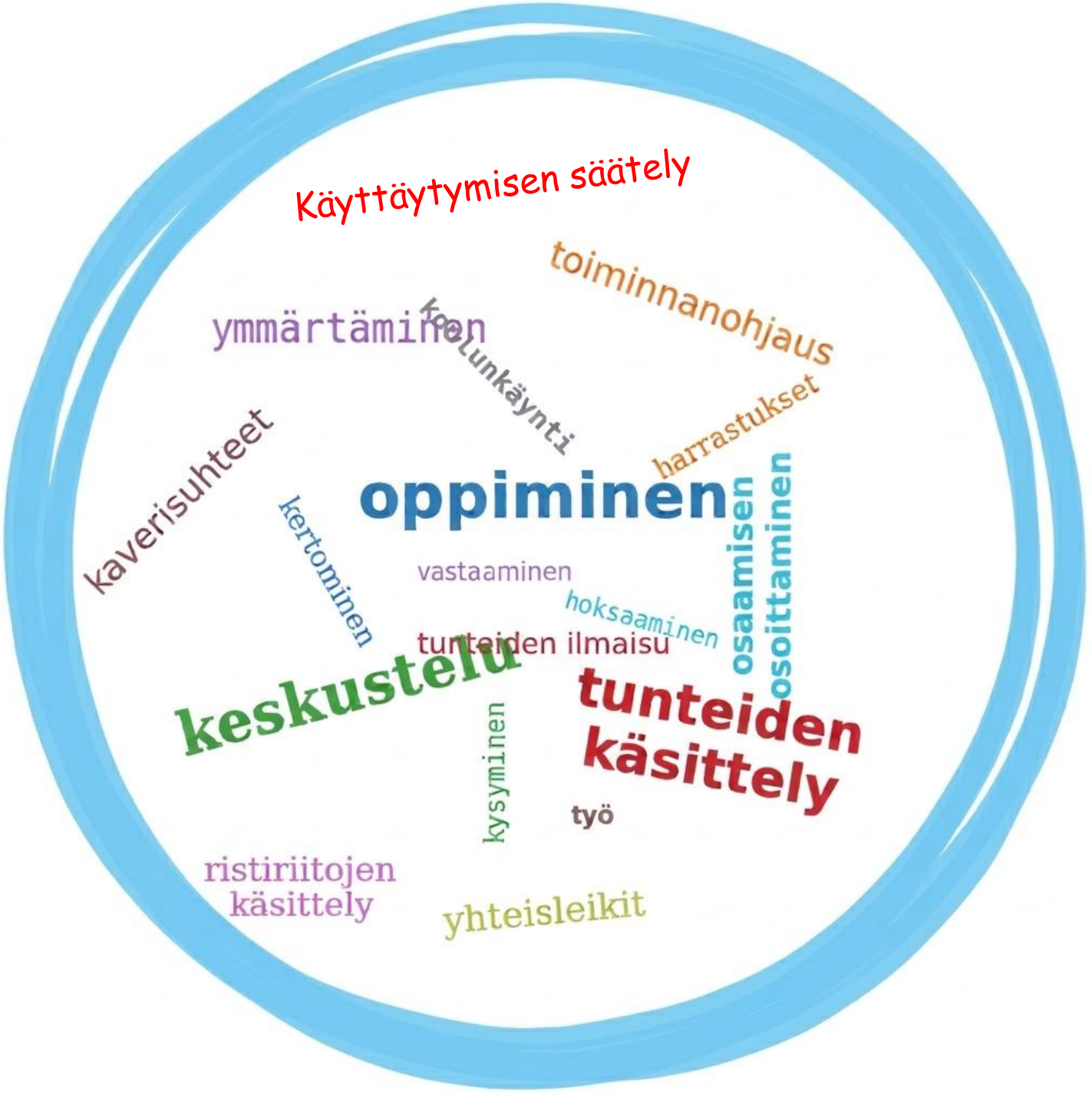
Monenlaiset oppijat - Kehityksellinen kielihäiriö

Skoopin syyskoulutus 27.10.2026
Arja Tienhaara
Neuropsykologian erikoispsykologi
Tays / Foniatrian poliklinikka

“Sanat sekaisin?”

- Kielellinen toimintakyky vaikuttaa kaikkeen, missä tarvitaan sanoja!
- Kehityksellinen kielihäiriö vaikuttaa kaikkeen, missä tarvitaan sanoja!
- Vaikutukset jatkuvat läpi elämän!

Pirkanmaan hyvinvointialue

Kehityksellinen kielihäiriö, mitä se on?

- Merkittävä vaikeus oppia, ymmärtää ja käyttää kieltä.
- Näönvarainen päättely normaali.
- Vaikuttaa kaikkiin lapsen käyttämiin kieliin.
- Vaikuttaa merkittävästi kaverisuhteisiin ja kouluoppimiseen.
- Ei johdu kasvatuksen tai opetuksen puutteesta, kuulon heikkoudesta tai monikielisyydestä.
- Taustalla geneettiset tekijät ja aivojen toiminnan poikkeavuus.
- Pysyvä neurokehityksellinen häiriö.
- Esiintyvyys 1-7%

Usein kielihäiriön ”kylkiäisenä”

- Tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmat
- Keskittymisen vaikeudet
- Kaverisuhteiden ongelmat
- Luki- ja matematiikan vaikeudet
- Oppimisongelmat
- Motoriset ongelmat

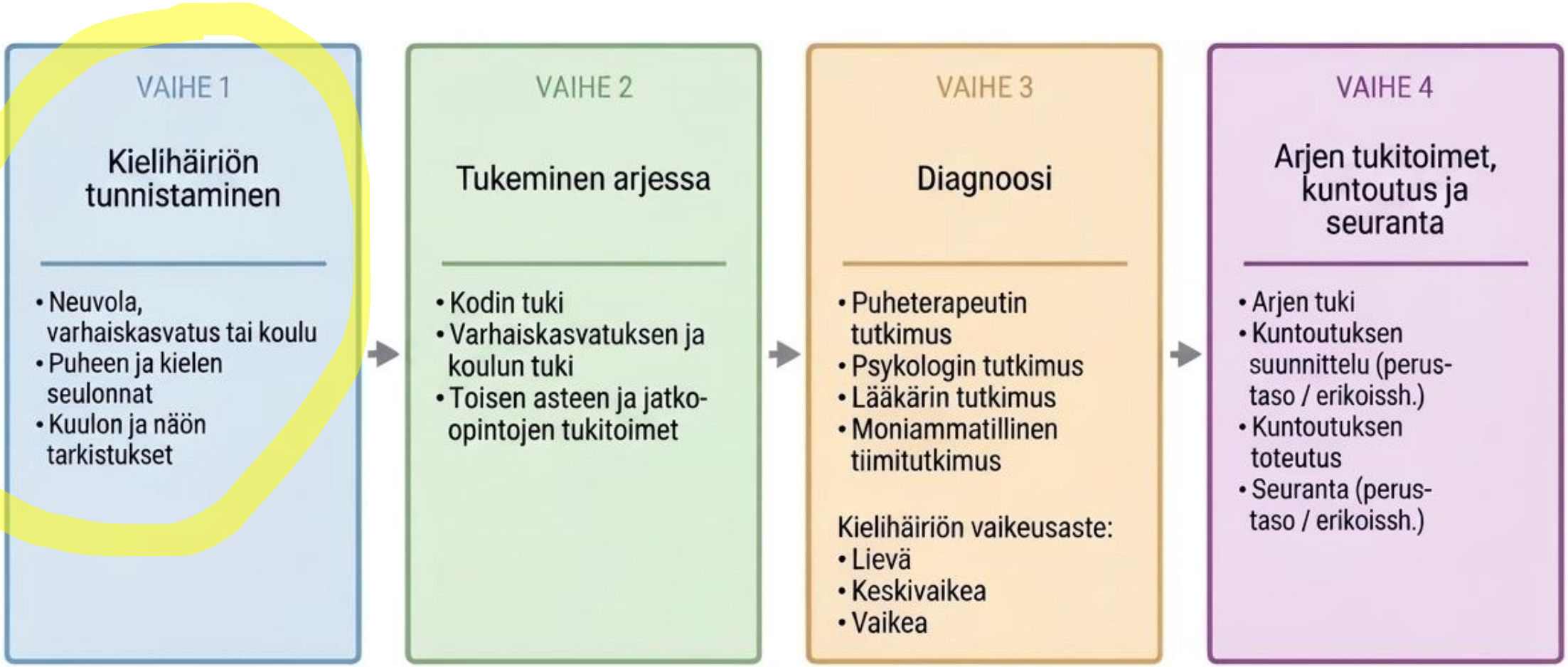

Myötävaikuttavia tekijöitä

- Ruutuaika ja uni
- Melulle altistuminen
- Kaksi- ja monikielisyys

Pirkanmaan hyvinvointialue

Kehityksellisen kielihäiriön selvitysprosessi

Miten kielihäiriö näkyy kouluarjessa?

Paljon ”En tiedä”, ”En muista” -vastauksia

Aloitekyvytön tai hiljainen

Vaipuu omiin ajatuksiin

Ymmärtää asioita ja ohjeita väärin

Ei näytä kuuntelevan tai ei jaksa kuunnella

Katsoo kavereista mallia

Vastaa hitaasti tai aiheen vierestä

Ei löydä sanoja tai muista nimiä

Ei ymmärrä tai osaa säädellä tunteitaan

Ei osaa kertoa loogisesti

Ilmaisu kieliopillisesti kömpelöä

Ei ehdi mukaan keskusteluun

Ei ymmärrä lukemaansa

Levoton, hermostuu ja turhautuu herkästi

Vaikeuksia kaverisuhteissa

Kehityksellisen kielihäiriön selvitysprosessi

Kuinka tukea oppilasta, jolla kehityksellinen kielihäiriö?

Herätä tarkkaavaisuus

Käytä kuvia, eleitä, ilmeitä ja opetusvideoita

Käytä selkokieltä

Istumapaikka opettajan lähellä

toista

Varmista ymmärtäminen

Lyhyet ohjeet

Tue kaverisuhteita

Selitä vieraat käsitteet ja toista niitä usein

Hyödynnä äänikirjoja harkitusti

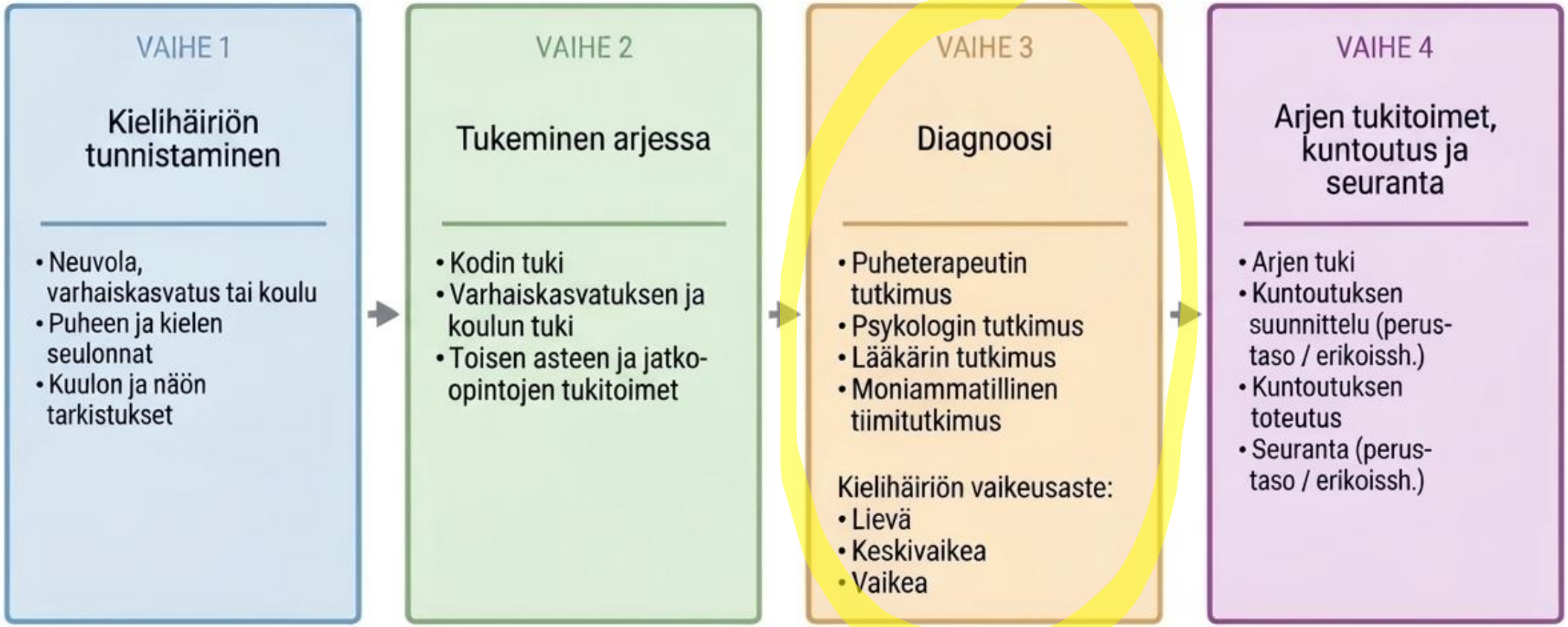
Anna aikaa vastata ja kertoa

Kehu ja kannusta

Oppitunneilla selkeä rakenne

Tee tiivistä yhteistyötä oppilaan kuntouttajien kanssa

Kehityksellisen kielihäiriön selvitysprosessi

Kehityksellisen kielihäiriön diagnosointi on moniammatillista työtä

- Diagnoosin asettaa lääkäri joko perusterveydenhuollossa tai erikoissairaanhoidossa tai vastaavassa kunkin hyvinvointialueen hoidon porrastuksen mukaan.
- Diagnoosi annetaan moniammatillisen selvittelyn perusteella.
- Pelkät testitulokset eivät riitä, aiempi kehitys ja arjessa selviytyminen huomioitava! Koulun palautteet tärkeät!
- Kehityksellisen kielihäiriön Käypä hoito –sivustolla tarkemmat ohjeet diagnosoinnista. (Lopussa linkki sivulle).

Mitä kognitiivisia taitoja tutkitaan: (1/2)

- psykologin tutkimukset

- Kognitiivinen suoritustaso
  - Kielellinen päättely
  - Näönvarainen päättely
  - Työmuistitoiminnot
  - Prosessointinopeus
- Toiminnanohjaus ja tarkkaavuus
- Muisti ja oppiminen
- Sosiaaliset taidot

Mitä kielellisiä ja akateemisia taitoja tutkitaan: 2/2

- puheterapeutin ja psykologin tutkimukset

- Sanarakenteiden ja taivutuspäätteiden hallinta
- Sanaston oppiminen ja nimeäminen
- Fonologinen prosessointi
- Sanojen toistaminen, erityisesti epäsanat
- Lauseen muodostus
- Kieliopilliset rakenteet
- Kerrontataidot
- Kielellinen työmuisti
- Lausetasoinen kuullun ymmärtäminen
- Vertailu- ja aikamuotojen hallinta
- Tekninen lukeminen ja luetun ymmärtäminen
- Oikeinkirjoitus
- Matemaattiset valmiudet

Erotusdiagnostiikkaa

- Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (ADHD)
- Autismikirjon häiriö
- Pragmaattiset kielelliset vaikeudet
- Tilannesidonnainen puhumattomuus
- Kuulovika
- Neurologinen vamma tai sairaus
- Jos todetaan monimuotoinen kehityshäiriö, laaja-alainen oppimisvaikeus tai kehitysvamma, kielihäiriödiagnoosia ei anneta.
- Hyvänlaatuinen puheenkehitysviive
- Monikielinen kasvuympäristö

Kehityksellisen kielihäiriön selvitysprosessi

Kuntoutuksesta

- Puheterapia
- Neuropsykologinen kuntoutus
- Neuropsykologinen ryhmäkuntoutus
- Toimintaterapia
- Kommunikaation apuvälineet
- Sopeutumisvalmennus
- Koulun tukitoimet! (Käypä hoito, 2026)

Kuinka tukea oppilasta, jolla kehityksellinen kielihäiriö?

Herätä tarkkaavaisuus

Käytä kuvia, eleitä, ilmeitä ja opetusvideoita

Käytä selkokieltä

Istumapaikka opettajan lähellä

toista

Varmista ymmärtäminen

Lyhyet ohjeet

Tue kaverisuhteita

Selitä vieraat käsitteet ja toista niitä usein

Hyödynnä äänikirjoja harkitusti

Anna aikaa vastata ja kertoa

Kehu ja kannusta

Oppitunneilla selkeä rakenne

Tee tiivistä yhteistyötä oppilaan kuntouttajien kanssa

Varhainen puuttuminen on tärkeää

- Vähentää hankaluuksia arjessa.
- Vähentää myöhempiä ongelmia oppimisessa ja koulusuoriutumisessa.
- Vähentää itsetunnon ja minäpystyvyyden vaikeuksia.
- Vähentää kaverisuhteisiin liittyviä vaikeuksia.
- Vähentää tunne-elämän ongelmia

Seurannasta

- Hoidosta vastaava taho seuraa kielihäiriöisen lapsen toimintakyvyn kehittymistä ja päivittää tarvittaessa kuntoutussuunnitelmaa.
- Kouluiässä seuranta yleensä kouluterveydenhuoltoon. Lakisääteisissä terveystarkastuksissa (ja tarvittaessa niiden välissä) huomioidaan ajankohtaiset tuen tarpeet.
- Nivelvaiheet tärkeät, myös siirryttäessä jatko-opintoihin.
- 9. luokalla tarvittaessa jatko-opintosuunnitelma ja lausunto jatko-opiskelua varten, jotta tuet jatkuvat.
- Osa nuorista tarvitsee tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta, ammatinvalintaa tukevia tutkimuksia tai erityisammatinvalinnanohjausta.

Maija 8v, 2. luokkalainen tulee koululääkärille

- Perusterve ja iloinen koululainen, puhuessa r-äänne sorahtaa.
- Ensisanat myöhään 2v.
- Saanut puheterapiaa ennen koulua.
- Eskarissa äänteiden tunnistaminen vaikeaa.
- 1. luokalla vaikeuksia lukemaan ja kirjoittamaan oppimisessa. Vaikeus hahmottaa sanoista tavuja ja kaksoiskonsonantteja
  ➔Saanut erityisopettajan tukea.
- Läksyt äidin kanssa, koska kiukuttaa.
- Koulupsykologi tutkinut 2. lk:n syksyllä: viitteitä keskivaikeasta lukivaikeudesta.

Tapausesimerkki Maija 8v, (2/3)
- mitä kannattaa miettiä?

- Onhan kuulo ja näkö, myös lähinäkö, tarkistettu ja todettu normaaleiksi?
- Jos lapsella epäillään tai on todettu kielellisen kehityksen ongelmia, pitää puheen ymmärtämistä arvioida testeillä toistuvasti ennen kouluikää, vaikka ymmärtäminen olisi aiemmin todettu normaaliksi. (Käypä hoito 2026)
- …Ensisanat tulleet myöhään ja kirjainten nimeäminen ja äänteiden hahmottaminen eskarissa vaikeaa. Tämä viittaa kielellisiin ongelmiin.
- -> ymmärtäminen pitää siis tarkistaa, vaikka jokapäiväisen kielen hallinta onkin Maijalla kehittynyt hyvin.
- Mitä suosituksia puheterapeutti ja koulupsykologi antoi?
- Koulupsykologin yhteenvedossa ei ollut mainintaa kielellisestä eikä näönvaraisesta suoritustasosta. Jos kielellinen päättelysuoriutuminen on ollut normaalia, ei ole kyse kehityksellisestä kielihäiriöstä. Sen sijaan kyse voi olla lukivaikeudesta. Jos kognitiivista suoritustasoa ei ole tutkittu, kannattaa se tutkia nyt.

Tapausesimerkki Maija 8v, (3/3) - miten edettäisiin?

- Maija on nyt 2. luokan syyslukukaudella.
  - Koulussa tuetaan lukitaitoja tehostetusti erityisopettajan toimesta.

    Ehkä EKA-peli –sujuvuus käyttöön?
  - Lukihäiriö -diagnoosia ei vielä!
  - Jos lukeminen takkuaa kovasti eikä ole lausetasoista 2. luokan keväällä -> koulupsykologin kanssa pohdittava tutkimusten tarvetta ja mahdollista lisätukea, esim. neuropsykologinen kuntoutus.
  - Tuetaan kotona lukuharrastuksen pariin! ”Lukulihaksen” harjaannuttamista.
  - Seurataan erityisesti luetun ymmärtämistä.

Kuka voi tutkia ja todeta lukivaikeuden?

- Lieväasteisessa lukivaikeudessa arkipäivän tukitoimiin riittää usein erityisopettajan lukitesti ja sen pohjalta kirjoitettu lukilausunto, joka on yleensä täysin riittävä oppilaitosten tukitoimien, kokeiden lisäajan tai muiden erityisjärjestelyiden saamiseksi.
  - Lausunto, jossa NMI testitulokset, seulontatestitulokset, opettajien lausunnot kokelaan työskentelystä oppiaineissa.
- Vaikea-asteisessa lukivaikeudessa tarvitaan lääketieteellinen diagnoosikoodi. Tuolloin psykologin tutkimus on tarpeen.
  - Erotusdiagnostiikka
  - Lausunnot esim. Kelan kuntoutusta varten.

Kielihäiriöön liittyvät riskit ja suojaavat tekijät

- Riskit
  - Oppimisvaikeudet
  - Tunne-elämän vaikeudet
  - Somaattiset oireet
  - Käyttäytymisen ongelmat
  - Kaverisuhteiden haasteet
  - Työllistymisen haasteet
  - Riippuvuus, ylisuojelu
  - Syrjäytyminen
- Suojaavat tekijät
  - Tunnistaminen ->vertaistuki
  - Riittävä tuki oppimiseen
  - Myönteiset sosiaaliset suhteet
  - Tunnetaidot
  - Käyttäytymisen säätelytaidot
  - Toiveikkuus, odota hyvää
  - Hyvä näönvarainen toimintakyky
  - Hyvät pragmaattiset kielitaidot

Sudenkuoppia

- län myötä kielihäiriön oirekuva muuttuu.
- Kielihäiriöisyys voi jäädä tunnistamatta, erityisesti kun lapsen puhe on äänteellisesti ymmärrettävää tai arkikieli sujuu.
  - -> täytyy selvittää kielen kehityksen varhaisvaiheet!
- Kuullun puheen ymmärtämisen vaikeutta voi olla vaikea tunnistaa arjessa. Riittävä kielellinen toimintakyky kotona ei kuvaa kielihäiriöön liittyvää haittaa kodin ulkopuolella.
  - -> tarvitaan huolelliset puheterapeutin ja/tai psykologin tutkimukset.
- Tärkeä huomioida kielihäiriön mahdollisuus oppimisvaikeuksien, vuorovaikutuksen, tunne-elämän tai käytösongelmien taustalla.
- Kehityksellinen kielihäiriö on yksi vahvimmista oppimisvaikeuksien riskitekijöistä!
- Heikossa sosioekonomisessa asemassa olevien perheiden lapsilla suurempi riski siihen, että kielihäiriötä ei tunnisteta, eikä lapsi saa kuntoutusta ja muita tukitoimia.

Sanoilla muutetaan maailmaa

Sanoilla liikahtelevat suuret massat. Mutta niillä voi tehdä myös tarkkaa ja pientä työtä. Sanoilla ohjailemme hienovaraisesti lähimmäisiämme, saamme heidät tekemään meille mieluisia ratkaisuja, ymmärtämään asiat haluamallamme tavalla.

Juhana Torkki,

Sanan Valta, 2006

Lähteitä ja hyödyllisiä linkkejä

- Käypä hoito: https://www.kaypahoito.fi/hoi50085
- Vinkkilista: https://static.eeventti.fi/1/pages/1f1812b81e22ad12451586bb79464bab.pdf
- Hoitoketju: https://www.pirha.fi/web/hoito-ja-palveluketjut/kehityksellisen-kielihairion-hoitoketju
- HUS digikuntoutus: https://www.hus.fi/ajankohtaista/uusi-husin-nettikuntoutus-tuo-apua-nuorten-lukivaikeuksiin-ja-oppimisen-haasteisiin

Yhteystiedot

Arja Tienhaara
Tays, foniatrian poliklinikka

Biokatu 12, FM 5, katutaso

PL 2000, 33521 Tampere

arja.tienhaara@pirha.fi

+358 44 472 2851

Pirkanmaan
hyvinvointialue

Kiitos!